حزبی کوشندە … بەختیار محەمەد

کوشندەترین شت لە کۆمەڵگەکانی ئێمەدا حزبایەتیکردنە؛ چونکە تۆ زۆر جار بە ڕاستی دەڵێی درۆ و بە درۆش دەڵێی ڕاستی (بە تایبەتیش لەناو حزبە دەسەڵاتدارە تەقلیدییەکاندا).
ئیلتیزامی حزبایەتی وا دەکا، کە تۆ (چ لەبەر خۆشەویستی سەرۆکەکەت بێ، یان لەبەر بەرژەوەندی حزب و بەرژەوەندی تایبەتی خۆت بێ) هەڵە و تاوانی خۆت (حزبەکەت، سەرکردەکەت، خودی خۆت) نەبینی و حاشای لێ بکەی و پاساو و بیانووی بۆ بهێنیتەوە و هەوڵ دەی وەك ڕاستی و مافی ڕەها نیشانی خەڵکی بدەی، کەچی کەس و لایەنی ڕاست و مافخوراو بە هەڵە و ناحەق وەسف بکەی و هێرشی بێ بنەما و ناڕەوایان بکەیتە سەر و ڕاستی ئەوان بکەیتە درۆ و درۆکانی خۆشت بکەیتە ڕاستی.

حزبایەتی لەم حاڵەتەدا ڕق و کینەیە، نەك سیاسەتکردن؛ ڕق و کینەیەك هەموو شتێك ناشیرین دەکا و هەنگاو بەرەو دیکتاتۆرایەتی هەڵدەنێ. من پێشتریش زۆر جار گوتوومە، هەمیشە (قاعیدە) ی حزب ڕۆڵی سەرەکی دەبینێ لە بە دیکتاتۆریکردنی سەرکردایەتی هەر حزبێك و هەر سیستم و دەسەڵاتێك. ئەو جەماوەرەی هۆشیارییە حزبییە کوشندەکەی پاساوان (بە هەر ناوێك بێ) بۆ تاوانی حزبەکەی (لە ناعەدالەتی و لە ستەم و لە تیرۆرکردن) دەهێنێتەوە، ئەوە ئەم جەماوەرە بە خۆشحاڵییەوە ئیجازەی بە پرۆسەی تاوانکاریی حزبەکەی داوە و خۆشحاڵە، کە نەیارەکانی حزبەکەی بکوژرێن و تیرۆر بکرێن و لەناو ببردرێن. ئەم ڕق و کینەیە جەوهەری فەلسەفەی فاشیاتی (فاشیزم) پێك دەهێنێ.

ڕاستە سەرکردەی کاریزمای دیکتاتۆر هەمیشە جەماوەرەکەی لەسەر ملکەچی و خۆشەویستی ڕەها بۆ کەسایەتی خۆی و بۆ حزبەکەی ڕادێنێ و پەروەردە دەکا، بەڵام سەرکردە هەمیشە بێ ئیرادەیی و خۆشەویستییەکی کوێرانە (هەر لە سەرەتاوە) لە جەماوەرەکەی دەبینێ و بەدی دەکا؛ بۆیە ئەویش (لە ڕێگەی دەزگا حزبیەکانییەوە) ئیش لەسەر قووڵترکردنەوەی ئەم بێ ئیرادەییە و ئەم خۆشەویستییە ڕەهایە کوێرانەیە دەکا.
دەبێ لەبیر نەکەین، هەموو دیکتاتۆرایەتییەك بەهای (سیفەتی) پیرۆزیی و پرۆسەی دەروونیی پیرۆزکردنی لە پشتەوەیە. هەموومان لەم ڕۆژانە گوێمان لە بڕیارە سەیر و سەمەرە (لە جەوهەردا ئایینییەکەی) سەرۆکە دیکتاتۆرە ڕەهاکەی کۆریای باکوور بوو، کە ئاهەنگی جەژنی سەری ساڵی قەدەغە کرد و داوای پەرستنی داپیری خۆی

کرد (ئەمە لە ئیمپراتۆرە کۆنەکان دەچێ، کە داوایان لە خەڵك دەکرد بیانپەرستن). لەم نموونەیەدا حاڵەتی پیرۆزکردن دەگاتە چڵەپۆپەی خۆی. ئایا لە پشت هەموو پیرۆزکردنێکەوە ترساندن و تۆقاندنیش نییە؟ هەموو کەسێك دەبێ لە سەرکردەی دیکتاتۆر بتۆقێ. لێرە خۆشەویستی و تۆقاندن تێکەڵی یەکدی دەبن، بەڵام لە ئاکامدا تۆقاندن بەسەر هەموو شتێکدا زاڵ دەبێ. بە نموونە: لە ئەڵمانیای هیتلەر و لە ڕوسیای ستالین و لە عێراقی سەددام و لە کۆریای باکووری (کیم جۆنگ ئۆن) و باب و باپیرانی، ئەم ترس و تۆقاندنە پیرۆزە ڕەهایە بەسەر هەموو شتێکدا زاڵ بووە و زاڵە.

پێچەوانەی ئەم نموونانە لە جیهانی هاوچەرخدا ماندێللا و کۆمەڵگەی ئەفەریکای باشوورە. ماندێللای مرۆڤدۆست و دیموکراسیخواز، نەك هەر نەبووە ڕەمزێکی پیرۆزی دیکتاتۆر، بەڵکو هەموو بتەکانی پیرۆزایەتی سیستمی ڕەگەزپەرستیی (ئەپارتایدی) ئەوسای ئەفەریکای باشووری تێك شکاند و ئەو بووە هێمای خۆشەویستی و دیموکراسی و بەهای لێبووردەیی و دڵنیایی لەم کۆمەڵگە شڵەژاو و پڕ لە ستەم و دواکەوتووە. پێدەچوو، نە جەماوەرەکەی ماندێللا ویستیان وەك خوا بیپەرستن، نە ئەویش هەرگیز بڕوای بە پیرۆزکردن و بە پیرۆزکردنی خۆی هەبوو. لەمەوە ئەو مێژوویەکی نوێی لە لێبووردەیی و ئاشتی و پێکەوە ژیان بۆ کۆمەڵگەیەکی ڕەگەزپەرست بەدی هێنا و بووە هێمای خۆشەویستی و ئازادی هەموو جیهان.

ماندێللا هەموو خەڵك خۆشیان دەوێ، بەڵام دیکتاتۆران هەموو خەڵك لێیان دەترسن. ئا ئەمەیە جیاوازی جەوهەری و سەرەکی نێوان سەرکردەی کاریزمای دیموکراسیخواز و سەرکردەی کاریزمای دیکتاتۆر.